

MUSKULLAR DISTROFIYASI KASALLIGI, SIMPTOMLARI, DIAGNOSTIKASI, IRSIYLANISH VA DAVOLASH USULLARI

Nargiza Eshmamatovna DJUMANOVA

*Samarqand davlat tibbiyot institute
tibbiy biologiya va genetika kafedrasida. Katta o'qituvchisi*

Barchinoy Kamolovna Murodullayeva

Samarqand davlat tibbiyot universiteti 1-kurs talabasi

Annotatsiya. Muskullar distrofiyasi - bu odamning mushaklariga ta'sir qiladigan irsiy surunkali kasalliklar guruhidir. Ushbu kasalliklar mushaklar kichrayib borayotganligi, mushaklarning degeneratsiyasi bilan tavsiflanadi. Ular uzining ish faoliyatini asta sekin yuqota boradi. Mushak distrofiyasi - bu vaqt davomida mushaklarni shikastlaydigan va zaiflashtiradigan irsiy holatda nasldan naslga o'tadigan kasalliklar guruhidir. Ushbu zarar va zaiflik mushaklarning normal ishlashi uchun zarur bo'lgan distrofin deb nomlangan oqsil etishmasligidan kelib chiqadi. Ushbu proteinning yo'qligi yurish, yutish va mushaklarni muvofiqlashtirish bilan bog'liq muammolarga olib kelishi mumkin. Va undan tashqari, birlashtiruvchi va yog'li to'qima bilan almashadi va hatto parchalanadi. Mushak distrofiyasi har qanday yoshda paydo bo'lishi mumkin, ammo tashxislarning aksariyati bolalikda uchraydi. Qiz bolalarga qaraganda yosh o'g'il bolalarda bu kasallik ko'proq uchraydi. Mushaklar distrofiyasi belgilari: yurishda muammo reflekslarning yo'qolishitik turish qiyin yomon holat, suyakning ingichka bo'lishi, skolioz, bu esa kasalning umurtqa pog'onasining g'ayritabiiy egriligi, engil aqliy va ruhiy zaiflik, nafas qisilishi, yutish muammolari, o'pka va yurak zaifligi kuzatiladi. Bu kasallik bilan asosan o'g'il bolalar kasallanadi qizlar esa tashuvchi bo'lib qoladi. Ushbu mushak distrofiyasi bolalar orasida eng keng tarqalgan bo'lib Jabrlanganlarning aksariyati o'g'il bolalardir.

Skelet mushaklarining atrofiyasi;

- Doimiy charchoq;
- Tez -tez mushaklar tonusining tushib ketishi;
- Biriktiruvchi to'qimalarni ko'payishi (ayniqsa gastroknemius) tufayli mushaklar hajmini oshirishi;
- Mushaklarning og'rig'ligi kamayib bora bora yuqolishi.

Kalit so'zlar: Duchenne mushaklar distrofiyasi. Erba -Rota mushaklar distrofiyasi. Emery-Dreyfus mushaklar distrofiyasi, kortikosteroidlar, Becker, Distal, distrofin va gastroknemius.

Tadqiqot maqsadi: Mushaklar distrofiyasi kasalligi shakllari (turlari) haqida tushunchaga ega bo'lish hamda bu kasallik umumiy kelib chiqish sabablari va davolash choralarini yanada yangi usullarini nazariyada urganib ishlab chiqib amaliyotda kasallarga qullashni o'rganish.

Tadqiqot materiallari va natijalari: Muskullar distrofiyasining to'qqiz xil turi va shakllari mavjud. Bu genetik kasallik bo'lgani uchun, sizda mavjud bo'lgan turdagi mutatsion o'ziga xos genda yuzaga keladi. Boshqa omillari ham rol o'ynashi mumkin va har bir turdagi bu kasallik boshqa gnoz va davolash kursiga ega bo'lishi mumkin.

Muskullar distrofiyasining turlari: Bu kasallikni uchrashi qizlar uchun kamdan-kam uchraydi. Sababi qizlarda ikkita jinsiy xromasomalaridagi dominant genlar hisobiga. Mushak distrofiyasi shakllari

- Myotonik (shuningdek Steinert kasalligi deb ham ataladi)
- Duchenne mushaklar distrofiyasi
- Becker
- Limb-kamar
- Tug'ma
- Oculofaringeal
- Fasitskapulohumeral
- Distal
- Emery-Dreifuss

Mushak distrofiyasi shakllari

Bugungi kunda ushbu kasallikning turli shakllari ma'lum. Keling, ularni batafsil ko'rib chiqaylik.

Duchenne mushaklar distrofiyasi

Ushbu forma psodohipertrofik mushak distrofiyasi deb ataladi va u ko'pincha bolalikda namoyon bo'ladi. Kasallikning dastlabki belgilari 2-5 yoshda bo'ladi. Ko'pincha bemorlarda tos suyagi va oyoq-qo'llarining mushak guruhlarida mushaklar kuchsizligi seziladi. Keyin tananing yuqori qismidagi mushaklar va faqat mushak guruhlarining qolganlari ta'sirlanadi. Ushbu shaklning muskullar distrofiyasi 12 yoshgacha kelib bola butunlay harakat qilish qobiliyatini yo'qotishiga olib kelishi mumkin. 20 yoshgacha bo'lgan bemorlarning aksariyati omon qolmaydi.

Erba-Rota progresif mushak distrofiyasi

Ushbu kasallikning yana bir turi. Kasallikning birinchi alomatlarasi asosan 14-16 yoshda, kamdan-kam hollarda 5-10 yoshda bo'ladi. Eng boshlang'ich belgilari patologik mushak charchoqlari va "o'rdak" ga yurishdagi o'tkir o'zgarishlar.

Erba-Rota muskullar distrofiyasi

Ushbu kasallik birinchi navbatda pastki ekstremitelardagi mushak guruhlarida lokalize qilinadi, lekin ba'zan elkama va pelvik muskullarni bir vaqtning o'zida ham ta'sir qiladi. Kasallik tez rivojlanadi va nogironlik sabab bo'ladi.

Becker muskullar distrofiyasi

Kasallikning oldingi shakli bilan o'xshashliklarga o'xshaydi, amma bu shakl sekin ko'chayib boradi. Bemor o'nlab yillar davomida operatsiyani davom ettirishi mumkin.

Emery-Dreyfus muskullar distrofiyasi

Ko'rib turgan kasallikning yana bir turi. Ushu shakl 5 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan davrda namoyon bo'ladi. Bunday mushaklarning distrofiyasining erta kasallik belgilaridan belgilaridan:

- Tirsak qo'shma funksiyaning buzilishi;
- Bicepsning qo'l mushaklarining atrofi va keyinchalik deltoid mushaklar;
- Oyoqning tashqi chetlarida yurish;

Mushaklarning distrofiyasini davolash

Mushak distrofiyasini tashxislash uchun terapevt va ortopediya bilan tekshiruv o'tkaziladi va elektromiyografiya ham amalga oshiriladi. Siz bolalarda kasallikning ehtimolligini aniqlashga yordam beradigan molekulyar biologik tadqiqotlar o'tkazishingiz mumkin. Mushaklarning distrofiyasini davolash patologik jarayoni susaytirish va to'xtatishga qaratilgan harakatdir, chunki bu kasallikni to'liq davolash mumkin emas. Mushaklarda distrofik jarayonlarning rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik uchun bemorga in'ektsiya beriladi:

- Vitamin B1
- Adenosin trifosfat
- Kortikosteroidlar

Kasal muntazam terapevtik massajni amalga oshirishi kerak.

Bundan tashqari, muskullar distrofiyasi bilan og'rigan har bir kishi, siz nafas olish gimnastikasi qilishingiz kerak. Undan tashqari, bemorlar nafas olish tizimining pnevmoniya va nafas olish yetishmovchiligi kabi kasalliklarini rivojlantiradilar, keyin esa boshqa asoratlar ham bo'lishi mumkin.

Muskullar distrofiyasining noyob shakllari

Boshqa mushaklarning distrofiyasi ham mavjud. Becker mushaklari distrofiyasi X-xromosoma bilan bog'liq bo'lgan, 5 yoshdan 25 yoshgacha bo'lgan Duxennalarga qaraganda yaxshiroqdir. Ushbu turdagi distrofiyasi bo'lgan insonlar DMD bilan yashaydi. Elkama-payda distrofiya ikki jinsdagi shaxslarda bir xil chastota bilan sodir bo'ladi va odatda 20-30 yoshda o'zini namoyon qiladi. Ushbu turdagi distrofiya bilan og'rigan bemorlarning taxminan 50% kamligi gumbur kamariga uchraydi va pastki ekstremite belbog'iga tarqalmasligi mumkin, boshqalarida pastki ekstremal qorinning mushaklari birinchi navbatda ta'sirlanadi va yelka zaifligi taxminan 10 yil keyin paydo bo'ladi. Yuz ommaviy muskullar distrofiyasi otozomal dominant mexanizm bilan irsiy qilib olinadi va har ikki jinsning vakillariga ham teng ta'sir qiladi. Har qanday yoshda bo'lishi mumkin, lekin ergenlarda birinchi marta paydo bo'ladi. Ushbu turdagi distrofiya "pterygoid" scapula bilan karakterlanadi. Ba'zi kishilar kuchli belli lordoziga (umurtqa egriligi) ega. Yuz mushaklari zaifligi odamlarning hushtagi, lablarini qoqib, ko'zlarini yumolmasliklariga olib keladi. Qaysi guruhdagi mushaklar ta'siriga qarab,

egiluvchan va mayda barmoq harakatlarining zaiflashishi yoki “osilgan to’xtash” paydo bo’lishi mumkin. Mushak distrofiyasi uchun davolanish yo’q, lekin nafas olish va siydik yo’llari infeksiyalari kabi asoratlar, antibiotiklarni talab qiladi.

Davolash quyidagi tadbirlarni o’z ichiga oladi:

• Jismoniy mashqlar – bu harakatning zaifligi va chegaralanishi rivojlanishini sekinlashtirishi mumkin; jismoniy mashqlar komplekslari fizioterapevtlarning nazorati ostida juda foydali.

• Qisqartirish tendonlarning passiv kuchayishi.

• Orqa miya shikastlanishlari va kavislari paydo bo’lishi bilan tuzatuvchi korsetlar talab qilinadi

• Qisqartirilgan tendonlarning jarrohlik harakati.

• Psixologik yordam juda muhim; oila va uy-ro’zg’or uchun muhim yordam.

Prognoz va morbidit

Ayrim hollarda, ayniqsa Dyuxenning distrofiyasi bilan, kasallikning prognozi salbiy. Nogironlik darajasi juda muhim bo’lishi mumkin, bemor vaqt o’tishi bilan nogironlik aravachasiga muhtoj bo’lib qolishi mumkin. Yelkalaridagi distrofiyasi bilan og’rigan bemorlarning ko’pchiligi 20-40 yil ichida, ba’zan esa ko’proq o’zgarib ketgan bo’lsada, to’liq hayot kechirishga yordam berishi mumkin.

Xulosa: Muskulli distrofiya juda kam uchraydigan kasallikdir, lekin u tuliq irsiy bo’lib butun dunyoda keng tarqalgan. Eng tez-tez uchraydigan shakl-Duchenne mushaklari distrofiyasi-10 000 o’g’il bolalarning taxminan 3 xolati bilan sodir bo’ladi. Muskullar distrofiyasining barcha turlari genetik sabablarga bog’liq, garchi mushak to’qimalarining nasli aniqlanmagan bo’lsa ham. Ehtimol, asosiy sabab – bu hujayra ichiga kaltsiy ionlarini nazorat qilib bo’lmaydigan hujayralardagi membranada buzilishdir, bu mushak tolalarini yo’q qilishga yordam beruvchi proteazlarni (fermentlarni) faollashtiradi. Homiladorlik suyuqligini yetkazishdan oldin o’rganish mumkin bo’lgan prenatal tashxis. Shunga qaramay, mushaklarning distrofiyasi bilan og’rigan ota-onalar, bolaligidan boshlab tibbiy genetik maslahatga muhtoj.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sylvia Mader, Michael Windelspecht. Human Biology. - 2015. - 14th Edition. - Publisher: McGraw-Hill Education. - 672 p.
2. Karp Gerald Cell and molecular biology concepts and experiment/ 7 th Edition.
3. Xoligov P.X. va boshqalar. Darslik. - Toshkent: Biologiya Davlat ilmiy nashriyoti, 2005. - 583 bet.
4. Nishonboyev K.N, Hamidov J.H. Darslik. - Toshkent: Biologiya Davlat ilmiy nashriyoti, 2005. - 210 bet.
5. Назарова Ф.Ш., Худойбердиева Г., Джуманова Н.Э. Биохимический сравнительный анализ экологического состава фитонематод.
6. Назарова Ф. Ш., Джуманова Н. Э. Использование бентонита азкамарского месторождения для балансировки минерального питания //

- Академические исследования в области педагогических наук. – 2021. – Вып. 2. – № 9. – С. 672-679.
7. Назарова Ф.С., Джуманова Н.Е. Волосно-шерстный покров как индикаторы загрязнения окружающей среды техногенными и геохимическими источниками // Тематический журнал микробиологии. – 2022. – Вып. 6. – №1.
 8. Назарова Ф.С., Джуманова Н.Е., Ташмаматов Б.Н., Ш. О. Коржавов. Экологическая группировка фитонематод. Проблемы биологии и медицины. - 2020. № 6. Том 124. - С. 258-261
 9. Назарова Ф.Ш., Джуманова Н.Е. Биологическая роль микроэлементов и их содержание в эпидермальных образованиях. Экономика и общество.1-2 (92).2022. стр. 94-103
 10. Тошмаматов Б.Н. и соавт. Макроскопическая структура илеоцекального лоскута у кроликов //Международная научно-практическая конференция «Мировая наука. – РОСТ, 2017. – С. 5. – № 5. – С. 58-59.